

มาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม ของผู้มีส่วนได้เสียบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างจังหวัดอุบลราชธานี

Environmental Legal Measures Relating to Industrial Water Management
of Stakeholders in the Lower Mun River Basin, Ubon Ratchathani
Province

พรพรรณษา คงประยูร¹

Pornpansa Kongprayoon

Received: February 14, 2022

Revised: April 23, 2022

Accepted: May 03, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจปัญหา 2) ประเมินสภาพปัญหาและผลกระทบ และ 3) เสนอปรับปรุงนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจพื้นที่จำนวน 8 อำเภอ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แบ่ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และกลุ่มนักวิชาการ การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง จำนวน 8 คน และการจัดเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) จังหวัดอุบลราชธานีมีระบบบำบัดน้ำเสียจำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลนครอุบลราชธานีและเทศบาลเมืองวารินชำราบเท่านั้น และระบบบำบัดมีการคาดการณ์อัตราการเกิดน้ำเสียที่สูงเกินความเป็นจริง และการแบ่งขอบเขตอำนาจการปกครองไม่ตรงกับลุ่มน้ำ 2) ประชาชนขาดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขาดองค์ความรู้ก่อน กระบวนตัดสินใจ การกำหนดแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการมี

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Faculty of Law, Ubonratchathani Rajabhat University

ธรรมมาภิบาลสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ควรเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนปฏิบัติได้จริงไม่ใช่เป็นเพียงนโยบายแต่ต้องมีความเป็นธรรม โปร่งใส มีกระบวนการในการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะและการกำหนดภาระรับผิดชอบของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง 3) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม พบว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้อำนาจรัฐในการจัดการน้ำแบบภาพรวมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ตรงกับแนวทางปฏิบัติส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการแก้ปัญหาและพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีการบังคับใช้มาเป็นเวลานานทำให้บทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยมีการแก้ไขกฎหมายโรงงานเพื่อลดภาระหน้าที่แก่ผู้ประกอบการโรงงานขนาดเล็กจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ส่งผลให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในการประกอบกิจการโรงงานมีการหลีกเลี่ยงกฎหมายและมีการถ่ายโอนอำนาจไปยังหน่วยงานอื่นที่ยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการน้ำดังกล่าวได้

คำสำคัญ: กฎหมายสิ่งแวดล้อม, การบริหารจัดการน้ำ, ผู้มีส่วนได้เสีย, ลุ่มน้ำมูลตอนล่าง, จังหวัดอุบลราชธานี

Abstract

The objectives of this research were 1) to explore the problem; 2) to assess the problem condition and its impact; and 3) to propose policy improvements. This was a qualitative research by surveying 8 districts, in-depth interviews with a sample of 10 people divided into 2 groups: stakeholder groups, and academic groups. There were a specific group discussion of 8 people and organizing a forum to transfer knowledge to a group of representatives of 30 stakeholders. The results of the research revealed that 1) Ubon Ratchathani had two wastewater treatment systems, namely Ubon Ratchathani Municipality and Warin Chamrap Municipality only. The treatment system had overestimated the rate of wastewater and the division of administrative boundaries did not match the watershed; 2) the people lack the process of real participation, lack of prior knowledge. There should be a decision-making process to determine the implementation of water management and natural resource management. The government's environmental governance should be seen as concrete, clear,

practical, not just a policy, but must be fair, transparent, have a process for disclosing information to the public and seriously defining the responsibilities of all sectors; and 3) problems in the enforcement of industrial water management laws found that the Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act B.E.2535 empowered the state to manage water in a comprehensive manner for all relevant agencies that did not meet the guidelines, resulting in delays in solving problems and the Factory Act B.E. 2535 had been in force for a long time, making some provisions inconsistent with the current situation. The amendment of the factory law to reduce the burden on small-scale factory operators of Group 1 and Group 2 had resulted in gaps in the law in factory operations. Laws had been circumvented and powers had been transferred to other agencies that were not yet ready to manage the water.

Keywords: Environmental Law, Water Management, Stakeholders, Lower Mun River Basin, Ubon Ratchathani Province

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและปัญหาที่เกิดขึ้นก็มีความหลากหลาย กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ใช้บังคับมีอยู่หลายฉบับและมีเป็นจำนวนมาก โดยกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพน้ำ ความมั่นคงของน้ำ ภาคการผลิต การอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกี่ยวข้องอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลายฉบับ ซึ่งมีการทับซ้อนในเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐและกฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรมยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นเพียงรูปแบบนโยบายตามกฎหมายที่เป็นลักษณะผู้มีอำนาจสูงสุดสั่งลงมาว่าต้องทำอะไร ส่วนผู้ปฏิบัติระดับล่างจะเป็นลักษณะนโยบายกว้าง ๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้และไม่สามารถแก้ปัญหาที่ตรงจุดได้ ประการต่อมาในเรื่องการบริหารจัดการน้ำตามกฎหมายในระดับท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจการปกครองของท้องถิ่นไม่ตรงกับการบริหารจัดการกลุ่มน้ำเป็นกลุ่มส่งผลให้ไม่สามารถแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับปัญหาของท้องถิ่นได้ การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดกิจกรรมและก่อให้เกิด

ของเสียเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะน้ำเสียโดยแม่น้ำหลายแห่งถูกคุกคามแหล่งน้ำเสื่อมโทรมลง แหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำมีหลายแหล่งหนึ่งในนั้นคือ ภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันการประกอบกิจการอุตสาหกรรมมีมากขึ้นและมีหลากหลายรูปแบบล้วนเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น สถานีบริการน้ำมัน โรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบการที่ไม่ใช่โรงงาน ร้านอาหาร การเลี้ยงสุกร มีการปนเปื้อนสิ่งสกปรกต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรม โดยพบปัญหามีกลิ้นเหม็นรบกวน น้ำเสียและทางสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 ได้ดำเนินการตรวจติดตามแหล่งกำเนิดมลพิษ จำนวน 55 แห่ง โดยพบว่ามีค่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดจำนวน 20 แห่ง และยังมีการร้องเรียนปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 8 แห่ง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) จากปัญหาที่เกิดขึ้นเห็นได้ว่าการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรมยังเป็นปัญหาที่ต้องมีการศึกษาต่อไปในเรื่องสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพและกฎหมายเดิมไม่สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัญหากฎหมายการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมีบุคคลในท้องถิ่นหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ คือ ภาคประชาชน เนื่องจากประชาชนเป็นบุคคลที่มีสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเช่นกันโดยเฉพาะสิทธิในการใช้น้ำจากแหล่งน้ำดิบ คือ แม่น้ำมูล และหลักการใช้น้ำพิงใช้น้ำที่สะอาดเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันและมีสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำอย่างแท้จริงมีเสรีภาพในการตัดสินใจในทุกกระบวนการขั้นตอนการใช้น้ำที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ในส่วนของด้านผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท้องถิ่น เนื่องจากปัจจุบันมีเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทที่สำคัญบนหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลักนี้ส่งผลกับภาคอุตสาหกรรมที่ต้องปรับตัวแล้วหาจุดกึ่งกลางระหว่างหลักการอย่างยั่งยืนกับการประกอบธุรกิจให้ได้ ซึ่งแต่เดิมภาคอุตสาหกรรมไม่ได้มีหลักการนี้มาใช้ ผู้ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญอีกส่วนคือภาครัฐเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากหลักการจัดการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีที่ดี ทั้งภาคประชาชน ผู้ประกอบการภาครัฐ ซึ่งส่งผลเสียต่อประชาชนโดยส่วนรวมโดยเฉพาะขาดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและกฎหมายที่เป็นช่องโหว่ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำที่ดี

อาจกล่าวสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่อยู่รอบตัว ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมก็ตาม (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2542) สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมทาง

ธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสัตว์ พืช ดิน อากาศรวมถึงน้ำ “น้ำ” เป็นแหล่งกำเนิดชีวิตของสัตว์และพืช น้ำยังมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมเพื่อใช้ในการผลิตในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งการพัฒนาด้านเศรษฐกิจต้องคำนึงถึงหลักการแนวคิดที่ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ไพรัช ทับทิม, 2563) คือ ต้องมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและในขณะเดียวกันต้องรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเนื่องจากการใช้ทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดหากใช้แบบขาดการบริหารจัดการที่ดีทรัพยากรนั้นก็อาจหมดไปได้และอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น แม่น้ำมูลนั้นเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดอุบลราชธานีที่มีความสำคัญมากเนื่องจากใช้น้ำในภาคครัวเรือน เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมและยังมีแม่น้ำสาขาที่เป็นสาขาย่อยของแม่น้ำมูลที่แยกออกและประชาชนได้ใช้ลำน้ำสาขาดังกล่าว ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า แม่น้ำมูลมีความสำคัญกับท้องถิ่น การบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ ควรเป็นการจัดการน้ำทั้งระบบซึ่งมีลักษณะแบบเป็นลุ่มน้ำ ซึ่งจากการลงสำรวจในพื้นที่วิจัย ยังพบข้อมูลของหน่วยงานรัฐที่มีเรื่องร้องเรียนปัญหาน้ำเสียและยังพบว่าผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำมีค่าเกินมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อันเนื่องมาจากมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำและขาดการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ เนื่องจากระบบนิเวศหนึ่งท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน หากแก้ปัญหาท้องถิ่นหนึ่งอาจเกิดปัญหาในอีกท้องถิ่นหนึ่งได้ และปัญหาในพื้นที่รอยต่อของแต่ละท้องถิ่นที่มีเขตอำนาจการปกครองของตัวเองซึ่งสะท้อนถึงการบริหรจัดน้ำของภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงเห็นได้ว่าในเรื่องสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำมีความสำคัญมากกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจปัญหาในพื้นที่ท้องถิ่นและพื้นที่จัดตั้งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและผลกระทบของประชาชนในท้องถิ่นภาคอุตสาหกรรม
2. เพื่อประเมินสภาพปัญหาและผลกระทบที่ประชาชนได้รับรวมถึงการวิเคราะห์เหตุปัจจัยอื่นประกอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม
3. เพื่อเสนอปรับปรุงนโยบาย การบริหารทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ การพัฒนาความร่วมมือของภาคประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ ด้านกฎหมายเสนอ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นความรู้และเป็นความจริงจากผู้รู้จริง (Key Informants) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายประเภท ได้แก่ เอกสารการสำรวจพื้นที่ (Field Surveys) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ทราบปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่รอบวิจัย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) ปัญหาประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการน้ำภาค อุตสาหกรรมขนาดกลางหรือขนาดกลางหรือขนาดชุมชน 2) ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ และ 3) ปัญหาด้านนโยบายของภาครัฐ กระบวนการบริหารจัดการน้ำไม่สอดคล้องตามแนวคิด หลักการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ก. กลุ่มตัวอย่าง (ใช้ระบบโควตา) ตัวแทนภาคประชาชน ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางหรือขนาดชุมชน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ 2 คน เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางหรือขนาดชุมชนเฉลี่ยในพื้นที่ 8 อำเภอ เพื่อการสำรวจข้อมูลบริบท สภาพปัญหาของการจัดการน้ำ รูปแบบการบริหารนอกเหนือจากสภาพแวดล้อมทั่วไปจัดการน้ำในพื้นที่ศึกษาในเขตพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างในจังหวัดอุบลราชธานี คือ อำเภอเมือง อำเภอวารินชำราบ อำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอดอนมดแดง อำเภอตาลสุม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอสิรินธร และอำเภอโขงเจียม โดยลงไปสำรวจพื้นที่ 8 อำเภอ เพื่อให้เข้าใจสภาพทั่วไป จากนั้นเลือกพื้นที่ที่มีปัญหาจากข้อมูลหน่วยงานรัฐที่พบปัญหาการจัดการน้ำ เช่น พื้นที่เฝ้าระวัง การร้องเรียนและพื้นที่ที่มีการจัดการน้ำที่ดีโดยพิจารณาเลือกจากพื้นที่คุณภาพน้ำผ่านเกณฑ์มาตรฐาน พื้นที่ที่ไม่มีข้อร้องเรียนและพื้นที่ที่มีระบบจัดการน้ำที่ชัดเจนเป็นหลักแล้วนำมาวิเคราะห์

ข. กลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางหรือขนาดชุมชน 2 คน และตัวแทนหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ 2 คน และ 2) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย นักกฎหมายหรือผู้เชี่ยวชาญด้าน

กฎหมายสิ่งแวดล้อม 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม 2 คน ตัวแทน Ngo ด้านสิ่งแวดล้อม 1 คน

ขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล มีดังนี้

ก. การวิจัยเอกสาร (Document Research) เป็นการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, กฎระเบียบ ข้อบังคับ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535, เทศบัญญัติและข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ข้อบังคับ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ตำราต่าง ๆ

ข. การสำรวจพื้นที่ (Field Surveys) เป็นการสำรวจพื้นที่ต่าง ๆ แบ่งเป็น 8 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอดอนมดแดง อำเภอตาล สุม อำเภอพิบูลย์มังสาหาร อำเภอลือรินทร์ และอำเภอโขงเจียม เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไป เช่น ประเภท อุตสาหกรรม วิธีการจัดการน้ำของผู้ประกอบการ ลักษณะการใช้น้ำระบบของชุมชน พฤติกรรม การใช้น้ำที่อยู่ตามธรรมชาติ ระยะเวลา ความถี่การปล่อยน้ำของผู้ประกอบการ

ค. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูล โดยการนัดสัมภาษณ์และใช้แนวคำถามเพื่อตั้งประเด็นในการสนทนาและการซักถาม ซึ่งเป็นตัวแทน ของกลุ่มต่าง ๆ โดยผู้วิจัยสามารถค้นหาและรวบรวมข้อมูลเชิงลึกตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ได้อย่างลึกซึ้งซึ่งเป้าหมาย คือ หาตัวแปรตามที่เป็นผู้รู้ (key Informants) จำนวน 10 คน

ง. การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) มีเกณฑ์ใน คัดเลือกกลุ่มบุคคลเฉพาะเจาะจง โดยมีการวางแผนระหว่างเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการ กำหนดประเด็นคำถามและลำดับในการแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดข้อมูลที่หลากหลายและ แม่นยำ แบ่งเป็น 1 กลุ่ม จำนวน 8 คน 1 ครั้ง

จ. จัดเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้ จากผลการทำวิจัยให้กับกลุ่มตัวแทนผู้มีส่วนได้ เสียจากการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรมพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนล่างในเขตจังหวัด อุบลราชธานี จำนวน 30 คน ณ ศาลาอเนกประสงค์ชุมชนชลประทาน เทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เช่น ผู้นำชุมชนเพื่อนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับชุมชน หรือตัวแทน หน่วยงานรัฐเพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบาย ตัวแทนผู้ประกอบการเพื่อให้ เข้าใจเข้าถึงมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมนำไปปรับใช้กับภาคอุตสาหกรรมเพื่อเป็นไปตาม แนวคิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจปัญหาในพื้นที่ท้องถื่นและพื้นที่จัดตั้งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและผลกระทบของประชาชนในท้องถื่นภาคอุตสาหกรรม พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีระบบบำบัดน้ำเสียจำนวน 2 แห่ง คือระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครอุบลราชธานีและเทศบาลเมืองวารินชำราบเท่านั้นและระบบบำบัดมีการคาดการณ์อัตราการเกิดน้ำเสียที่สูงเกินความเป็นจริง อธิบายคือระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียได้รับการออกแบบมีขนาดเกินความเป็นจริงทำให้ผลการตรวจสอบน้ำคลาดเคลื่อน การศึกษาข้อมูลเอกสารพบการรายงานข้อมูลสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมปี 2563 จัดทำโดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 อุบลราชธานี, 2564) ที่เป็นน้ำหนักชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาการจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี สถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำปี พ.ศ. 2563 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ จำนวน 7 แหล่งน้ำ ได้แก่ ลำเซบาย ห้วยปลาแดก ห้วยชะยุ้ง ห้วยมุก ห้วยแซ่ ลำมูลน้อย ลำน้ำกว้างและมีเกณฑ์เสื่อมโทรมจำนวน 1 แหล่งน้ำ คือ ห้วยสำราญ ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับแม่น้ำมูล สถานการณ์น้ำเสียชุมชน เป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษชุมชน โรงงานอุตสาหกรรมจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร โรงงานอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เติบโตขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ การปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะโดยไม่มีการนำไปบำบัดให้ดีขึ้นก่อนหรือบำบัดโดยมีคุณภาพน้ำทิ้งไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด พบปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 จังหวัดที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ จังหวัดอุบลราชธานี แนวโน้มการเกิดปัญหาเรื่องร้องเรียนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2562 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนยังคงได้รับผลกระทบจากน้ำเสียตามเหตุผลและข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผลการวิจัยยังพบว่า การบริหารจัดการลุ่มน้ำที่ยังขาดการบูรณาการของเขตปกครองพื้นที่ที่แม่น้ำไหลผ่าน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสภาพของแม่น้ำมูลซึ่งเป็นลุ่มน้ำที่ทอดยาวกินพื้นที่ไปหลายท้องที่ ซึ่งแต่ละเขตอำนาจการปกครองมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ส่งผลถึงการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่รอยต่อมีปัญหาและขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งขาดการจัดทำแผนการพัฒนาแบบองค์รวมในลุ่มน้ำนั้น ๆ และส่งผลถึงปัญหาในการจัดทำแผนในการพัฒนาและมีผลกระทบมายังประชาชนในท้องถื่นตามมา จากการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ปัญหาในพื้นที่ท้องถื่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำว่าในคลองมีสีดำและมีกลิ่นเหม็นน้ำเสียที่มีแหล่งกำเนิดมาจากหลายแหล่งที่

ไหลลงมาสู่คลองสาธารณะที่เตี้ยรวมกันทำให้ไม่สามารถทราบได้ว่าต้นตอแหล่งกำเนิดที่มีการปล่อยน้ำเสียออกมาจากแหล่งใดและบางพื้นที่เป็นที่ดินสาธารณะเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินแต่มีการโอนที่ดินดังกล่าวมาเป็นทอด ๆ ส่งผลให้มีการรุกล้ำที่สาธารณะและขาดระบบการจัดการน้ำเสียแบบถาวร

2. สภาพปัญหาและผลกระทบที่ประชาชนได้รับที่เป็นเหตุปัจจัยอื่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม ผลการวิจัย พบว่า ตามรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นหลักให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทำให้เห็นได้ว่าการดำเนินการในภาครัฐควรต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและจากการลงพื้นที่พบว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างแท้จริงรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นถือว่าเป็นสิทธิของประชาชนนั่นเองที่จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนลงไปได้และที่ว่าประชาชนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงคือ ส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจกำหนดแนวทางดำเนินการโดยต้องให้ความรู้กับประชาชนก่อนเป็นลำดับแรก (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ประการต่อมา เรื่องการมีธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นหลักการบริหารงานภาครัฐด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จากการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าภาครัฐเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ดังนั้น ในการใช้อำนาจตามกฎหมายสิ่งที่สำคัญคือต้องยึดหลักการมีธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมชัดเจนปฏิบัติได้ ไม่ใช่เป็นเพียงนโยบายแค่ผู้บริหารแต่ต้องมีความจริงใจในการแก้ปัญหาของประชาชนเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมีความโปร่งใสมีกระบวนการตัดสินใจในการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะและการกำหนดภาระรับผิดชอบของทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและเมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติขาดความรู้การบริหารจัดการน้ำอย่างแท้จริงเนื่องจากเรื่องการจัดการน้ำมีหลายเรื่องและบางเรื่องมีปัญหาในส่วนของเทคนิคเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การใช้เครื่องทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจวัดค่าคุณภาพน้ำที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทางอีกทั้งในส่วนของอุปกรณ์เครื่องมือที่เกี่ยวข้องอีกหลายตัวที่หน่วยงานท้องถิ่นที่รับโอนอำนาจมายังไม่มีความพร้อมในเรื่องดังกล่าว

3. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม นโยบายการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการและสิทธิของประชาชนในการได้รับการเยียวยาการเข้าถึงที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการน้ำ ผลการวิจัย พบว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้อำนาจในการจัดการน้ำแบบภาพรวมแบบกว้างสำหรับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งหนึ่งในนั้นคือการบริหารจัดการน้ำ ดังนั้นในทางปฏิบัติเมื่อหน่วยงานรัฐนั้นได้รับเรื่องร้องเรียนก็จะพิจารณาก่อนว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องแล้วอยู่ในอำนาจตนหรือไม่หากเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ก็จะดำเนินการไปตามขั้นตอนปกติ ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่นอกขอบอำนาจหน้าที่ของตนก็จะส่งเรื่องไปยังหน่วยงานดังกล่าว เมื่อหน่วยงานนั้นได้รับเรื่องแล้วแต่ไม่มีเครื่องมือในการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญกับเรื่องคุณภาพน้ำทางหน่วยงานนั้นก็จะขอความอนุเคราะห์ในการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างคุณภาพน้ำกลับมายังหน่วยงานที่มีเครื่องมือพร้อม ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ต้องใช้เวลาในการตรวจวิเคราะห์ หน่วยงานที่มีอำนาจไม่อาจเข้ามาจัดการปัญหาได้อย่างทันที่ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการแก้ปัญหาดังกล่าว (ราชกิจจานุเบกษา, 2535) จากการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าปัญหาเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 82 (2) กล่าวคือ มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ผู้ควบคุม หรือผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย จัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสีย หรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียหรือมลพิษอื่นก็ตาม แต่ถ้าแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมกฎหมายกำหนดชัดเจนว่าให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษนั้นแจ้งให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป หากเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีอำนาจดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ได้ส่งผลให้การร้องเรียนของประชาชนเกิดความล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเสียที่หน่วยงานรัฐต้องส่งเรื่องไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการน้ำมีหลายฉบับดังนั้นหน่วยงานจึงต้องพิจารณาเองว่าหน่วยงานนั้นมีอำนาจจัดการน้ำเรื่องอะไรตามกฎหมายฉบับไหนขอบเขตอำนาจมีเพียงไร (ราชกิจจานุเบกษา, 2535)

ผลการศึกษาเรื่องการเป็นโรงงาน สรุปลงได้ว่าเหตุผลในการยกเลิกเนื่องจากพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้วทำให้บทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2562 โดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ที่เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน โดยมุ่งเน้นเฉพาะการประกอบกิจการโรงงานขนาดใหญ่และลดภาระแก่ผู้ประกอบการโรงงานโดยเฉพาะผู้ประกอบการโรงงานขนาดเล็กทำให้โรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ไม่เป็นโรงงานตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 5 อีกต่อไปเนื่องจากขนาดของเครื่องจักรและจำนวนคนที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดและการควบคุมการกำกับและดูแลโรงงาน กล่าวคือต้องเป็นเครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าสิบกิโลวัตต์หรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบกิโลวัตต์ขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป ซึ่งเดิมกำหนดเพียงห้าสิบกิโลวัตต์หรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบกิโลวัตต์ขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2535) แต่การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวส่งผลให้เกิดช่องว่างในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย กล่าวคือโรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ไม่อยู่ในกำกับของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดไม่ถูกกำกับโดยกฎหมายโรงงานทำให้ไม่ต้องคำนึงถึงทำเลที่ตั้งตามกฎหมายโรงงานอีกต่อไปหรือตามผังเมืองแต่ไปอยู่ภายใต้ข้อบัญญัติของหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งตามกฎหมายแรงงานก็กำหนดให้เฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความพร้อมเท่านั้นเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายแรงงานให้อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาในพื้นที่ท้องถิ่นและพื้นที่จัดตั้งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและผลกระทบของประชาชนในท้องถิ่นภาคอุตสาหกรรม ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบบำบัดน้ำเสียในจังหวัดอุบลราชธานี มีระบบบำบัดน้ำเสียจำนวน 2 แห่งเท่านั้น คือระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครอุบลราชธานีและเทศบาลเมืองวารินชำราบส่งผลให้ระบบบำบัดไม่เพียงพอกับการเจริญเติบโตของสังคมเมืองและประชากรที่เกิดขึ้นและขาดระบบการจัดการน้ำแบบถาวรบางชุมชนทำให้บางชุมชนใช้ระบบบำบัดแบบไม่ถาวรทำให้สูญเสียงบประมาณในการซ่อมบำรุงที่บ่อยขึ้นและประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียไม่ดีพออีกทั้งปัญหาในการคาดการณ์อัตราการเกิดน้ำเสียที่สูงเกินความเป็นจริง กล่าวคือระบบการบำบัดน้ำมีขนาดใหญ่ทำให้ผลการตรวจสอบน้ำคลาดเคลื่อนระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียได้รับการออกแบบไว้มีขนาดใหญ่เกินความ

จำเป็นเนื่องจากการออกแบบระบบบำบัดใช้สูตรอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรในอนาคต 10-20 ปี มาเป็นหน่วยในการคำนวณขนาดบำบัดอีกทั้งโดยหลักการบำบัดน้ำเสียที่ดีขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพทั่วไปของท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ ลักษณะของน้ำเสียควรเลือกระบบบำบัดให้เหมาะสมแต่ละท้องถิ่นประกอบกับน้ำเสียเข้าระบบน้อยกว่าปริมาณที่ควรเป็นและน้ำทิ้งที่ผ่านไม่ได้มาตรฐานและเมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดบุคลากรในการดูแลระบบที่ต้องมีทักษะในการควบคุมการจัดการน้ำเสียโดยตรง ขาดความชัดเจนในการจัดเก็บค่าบริการการบำบัดน้ำเสีย ขาดความพร้อมในการบริหารจัดการทำให้ละเอียดที่จะดำเนินการอย่างจริงจัง

ประเด็นปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ ประการต่อมา คือ บางพื้นที่ยังมีปัญหาในเรื่องเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐว่าเป็นของหน่วยงานใดจึงมีปัญหในเรื่องทางปฏิบัติที่จะแก้ปัญหาเนื่องจากการแก้ปัญหาต้องมีการลงพื้นที่ต้องมีการขุดลอกดินต้องมีการสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่นั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อมีปัญหในเรื่องเขตพื้นที่รับผิดชอบจึงต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายอื่นก่อนตามลำดับ ก่อนที่จะมากล่าวถึงกฎหมายการบริหารจัดการน้ำ ตัวอย่างบางพื้นที่ที่ผู้วิจัยพบ คือ เป็นที่ดินสาธารณะเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินแต่มีการโอนที่ดินดังกล่าวมาเป็นทอด ๆ นั้นหมายความว่าเราต้องไปดูข้อเท็จจริงในพื้นที่นั้นทั้งหมดและไปดูกฎหมายทรัพย์สินและที่ดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบประมวลกฎหมายที่ดินและเมื่อมีปัญหาน้ำเสียหรือคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐานชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนก็ดำเนินการไปตามวิถีทางขั้นตอนที่ทางผู้นำชุมชนทราบโดยไม่มีผู้ให้ความรู้หรือองค์กรกลางที่จะคอยมาช่วยแนะนำทำให้ใช้เวลานานในการแก้ปัญหาเพราะแก้ปัญหาไม่ตรงจุด ประการต่อมาในเรื่องเขตการปกครองกับการบริหารจัดการน้ำ ผู้วิจัยขอสรุปว่าเขตการปกครองหรืออำนาจการปกครองของจังหวัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในส่วนที่ต้องรับผิดชอบจึงมีปัญหาคูตรอยต่อของแต่ละเขตการปกครองที่ต้องบริหารจัดการน้ำเสียหรือการทำโครงการในการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียแบบถาวรต้องมีการจัดทำเสนองบประมาณซึ่งทำให้มีปัญหการบริหารจัดการน้ำตามมา เช่น พื้นที่จังหวัดหนึ่งอาจครอบคลุมหลายลุ่มน้ำดังนั้นการพัฒนาหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนั้นจะไม่สามารถใช้วิธีเดียวกันได้ทั้งหมดเนื่องจากแต่ละลุ่มน้ำมีลักษณะของตัวเองและลุ่มน้ำหนึ่งอาจครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดจึงส่งผลให้การพัฒนาในพื้นที่จังหวัดหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชากรของอีกจังหวัดหนึ่งได้ จากการจัดการน้ำในเบื้องต้นที่ผู้วิจัยกล่าวมาไม่ตรงกับหลักการแนวคิดพื้นฐานการจัดการน้ำต้องเป็น “การจัดแบบบูรณาการ” คือ การจัดการแบบลุ่มน้ำเป็นหลักเพราะสายน้ำมีความเชื่อมโยง

กันและสอดคล้องกับความเห็นของศูนย์ป้องกันวิกฤตน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ (2558) ที่เห็นว่าการใช้ลุ่มน้ำเป็นขอบเขตการจัดการทรัพยากรน้ำเนื่องจากพื้นที่ของแต่ละลุ่มน้ำมีระบบนิเวศของตนเองดังนั้นการใช้ขอบเขตการปกครองจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของระบบนิเวศ รวมทั้งควรมีการจัดการลุ่มน้ำทั้งสายแบบบูรณาการ กล่าวคือ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคอุตสาหกรรมควรมีการร่วมมือในการบริหารจัดการแหล่งน้ำแบบบูรณาการ กล่าวคือ อาจมีการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน โดยมีภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมเข้ามาร่วมวางแผนการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ โดยอาจมีการเสนอของบประมาณที่ไม่แยกตามพื้นที่ปกครอง แต่เป็นงบประมาณของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำทั้งสายทั้งระบบ และเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการลุ่มน้ำ

2. ปัญหาและผลกระทบที่ประชาชนได้รับที่เป็นเหตุปัจจัยอื่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของประชาชนประชาชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำอย่างแท้จริงคือมีเสรีภาพในการตัดสินใจในทุกกระบวนการขั้นตอนการใช้น้ำที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะสิทธิในการใช้น้ำจากแหล่งน้ำดิบคือแม่น้ำมูลและก่อนมีการทำประชาพิจารณ์รัฐต้องให้ข้อมูลที่เพียงพอและต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในท้องที่ได้มีข้อมูลก่อนการตัดสินใจ เมื่อรัฐไม่ดำเนินการให้ข้อมูลที่เพียงพอผลที่ออกมาจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ในประเด็นนี้มีนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม ประพันธ์ สร้อยเพชร (2547) ที่เห็นตรงกันและสอดคล้องเห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินกิจกรรมจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา มา ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงที่ต้องมีหลายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการตั้งแต่การให้ความรู้ของประชาชนในการลงพื้นที่ก่อนสอดคล้องกับงานวิจัยของพศิน โยธาจันทร์ ที่อธิบายว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงงานอุตสาหกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือการที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเฉพาะที่ออกมากำหนดรายละเอียดและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกำหนดหลักเกณฑ์ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความชัดเจน (พศิน โยธาจันทร์, 2562) ประการที่สอง ภาครัฐเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ต้องมีธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมชัดเจนปฏิบัติได้ไม่ใช่เป็นเพียงนโยบายแค่ผู้บริหาร ซึ่งปัญหานี้ที่ต้องแก้ไขเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมและ

สอดคล้องกับแนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นหลักการที่มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมีความโปร่งใสมีกระบวนการตัดสินใจในการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะและการกำหนดการระมัดชอบของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหลักการดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญและต้องมีในการจัดการบริหารน้ำต้องมีความจริงจังในการดำเนินการมีความจริงจังกับชุมชนชาวบ้านเนื่องจากการดำเนินการหลายครั้งที่ภาครัฐต้องมีการลงพื้นที่เพื่อไปทำความเข้าใจกับประชาชนเนื่องจากบางโครงการที่รัฐจัดทำอาจมีการเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตหรือการทำมาหากินของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภัทร ธีรางค์กุล กล่าวว่า กฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ในปัจจุบันการดำเนินการตามกฎหมายยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ โดยปัญหาที่พบมีสองลักษณะ คือ (1) ปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพของกฎหมาย และ (2) ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย (ณัฐภัทร ธีรางค์กุล, 2554)

3. ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ

3.1 ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเดิมพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 5 ให้ความหมายของคำว่า “โรงงาน” หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม สำหรับทำ ผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใด ๆ ทั้งตามประเภทหรือชนิดของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง ต่อมาพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 2) มาตรา 4 ให้อยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “โรงงาน” ในมาตรา 5 โดยให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าสิบลบแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบลบแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตามเพื่อประกอบกิจการโรงงาน ทั้งนี้ตามประเภทหรือชนิดของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง (ราชกิจจานุเบกษา, 2535) จากข้อความข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้วางหลักเกณฑ์การเป็นโรงงานที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดและการควบคุมกำกับและดูแลโรงงาน กล่าวคือต้องเป็นเครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าสิบลบแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบลบแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป ซึ่งเดิมกำหนดเพียงห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไปหรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปเท่านั้น โดยมีเหตุผลในการยกเลิกเนื่องจากพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ทำให้บทบัญญัติบาง

ประการไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันแต่การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวส่งผลให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในการหลีกเลี่ยงและส่งผลให้โรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ไม่เป็นโรงงาน ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 5 อีกต่อไปเนื่องจากขนาดของเครื่องจักรและจำนวนคนและมีปัญหาคุณภาพน้ำต่อมา อีกทั้งการเป็นสถานประกอบการขนาดเล็กนั้นจะไม่อยู่ในควบคุมของกฎหมายโรงงาน การสั่งปิดหรือพักการประกอบกิจการอาจมีความล่าช้าไม่ทันการ แม้เจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจใช้อำนาจสั่งระงับการดำเนินการได้ตามกฎหมายการสาธารณสุขก็ตาม นอกจากนี้เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่มีศักยภาพที่จะตรวจสอบน้ำเสียในเชิงเทคนิคได้เพียงพอ จึงเกิดปัญหาที่จะใช้อำนาจให้สถานประกอบการขนาดเล็กนั้นระงับการประกอบกิจการตามกฎหมายการสาธารณสุข

3.2 ปัญหาในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ประเด็นการกำหนดขั้นตอนกระบวนการในการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดให้ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งเป็นคณะกรรมการในระดับนโยบาย ทำให้กระบวนการรักษาสีสิ่งแวดล้อมมีความล่าช้าไม่ทันต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วถึง สมควรลดขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดของท้องถิ่นโดยตรง อันอาจทำให้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจากความล่าช้าของกระบวนการดังกล่าว (ราชกิจจานุเบกษา, 2535)

3.3 ปัญหาในพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

ประเด็นธรรมาภิบาลการจัดการน้ำ ตามพระราชบัญญัตินี้ ทำโดยรัฐมีแนวคิดควบคุมน้ำดิบของประเทศและจัดการทรัพยากรน้ำแบบเสรีเด็ดขาดและพยายามจัดสรรปันส่วนทรัพยากรน้ำเข้าไปในอุตสาหกรรม อุปโภค บริโภค ภาคเกษตร กฎหมายฉบับนี้มีคณะกรรมการภาครัฐเข้ามาควบคุมคณะกรรมการลุ่มน้ำเพื่อบริการจัดการทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำ ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในเขตลุ่มน้ำที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ใช้น้ำจริง แต่เมื่อมาถึงระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามนโยบายทางปฏิบัติขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงก่อนมีการทำประชาพิจารณ์รัฐต้องให้ข้อมูลที่เพียงพอและต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในท้องที่ได้มีข้อมูลก่อนการตัดสินใจเพื่อทำความเข้าใจและรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเสนอแนวทางแก้ไขร่วมกันให้ทราบถึงผลกระทบของปัญหาน้ำเสียมีเสรีภาพในการตัดสินใจในทุกกระบวนการขั้นตอนการใช้น้ำที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

ปัญหาด้านนโยบายของภาครัฐ กระบวนการบริหารจัดการน้ำไม่สอดคล้องตามแนวคิด หลักการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนผู้วิจัยเห็นว่ากรณีกฎหมายน้ำมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม โดยลำดับศักดิ์ของกฎหมายไทยจะพิจารณาตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรก่อน เมื่อไม่ปรากฏจึงปรับใช้หลักกฎหมายทั่วไป เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมจึงได้พิจารณาจากพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะส่งผลให้หน่วยงานที่อยู่ในลำดับเดียวกันจึงบังคับกัน ไม่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของไพรัช ทับทิม (2563) กล่าวว่า กฎหมายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลายสาขา จึงต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้และการดำเนินการของฝ่ายปกครองอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชนและความเสียหายเหล่านี้ต้องได้รับการเยียวยา ปัญหาอย่างหนึ่งคือเมื่อมีการแก้ไขกฎหมายโดยถ่ายโอนอำนาจการควบคุมการดูแลทรัพยากรน้ำมายังท้องถิ่นท้องถิ่นต้องมีความพร้อมในการดำเนินการ เช่น ความรู้ความเชี่ยวชาญ อุปกรณ์การตรวจวัดคุณภาพน้ำ การจัดสรรงบประมาณ โดยยึดการสร้างนโยบายจากปัญหาการบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่นได้ปฏิบัติตามบริบทของท้องถิ่นของตนและการแก้ปัญหาที่ตรงจุดและเกิดความรวดเร็ว

การเยียวยา เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มีการกำหนดความรับผิดชอบแห่งตาม มาตรา 96 ว่าหากแหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิด หรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใด ๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการป้องกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ต้องเป็นคดีที่ศาลมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีซึ่งเป็นการยากสำหรับประชาชนที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายรวมถึงแนวทางปฏิบัติขั้นตอนไหนกันดำเนินคดี แม้กระทั่งเมื่อเกิดความเสียหายแล้วต้องไปขึ้นศาลที่ไหน ต้องไปแจ้งความกับตำรวจก่อนฟ้องคดีหรือไม่ซึ่งประชาชนไม่มีความรู้ด้านจุดนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิพากษ์ เกียรติกมลเศศ กล่าวว่า ประชาชนมีปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้เสียหายส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ถูกข่มขู่คุกคามเป็นเหตุให้เกิดความกลัวไม่กล้าดำเนินคดี คือ ในชุมชนท้องถิ่นแต่ละชุมชนควรมีองค์กรกลางที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีของชุมชนเป็นการเยียวยาความเสียหายที่ประชาชนได้รับก่อนฟ้องคดีนั่นเองเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย ลดการเสียเวลาที่ต้องมาเป็นความที่ศาลหากมีการไกล่เกลี่ยกันได้ข้อพิพาทก็จะจบที่ชุมชนและกระบวนการไกล่เกลี่ยกันเมื่อมีการพูดคุยกันโดยผ่านคนกลางจะดีกับความรู้สึกทั้ง

สองฝ่ายเพราะเป็นการเจรจาและเกิดจากการตกลงของทั้งสองฝ่ายดีกว่ามาต่อสู้คดีกันในชั้นศาล (พิพากษ์ เกียรติกมลเศ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการน้ำที่ดีและมีประสิทธิภาพต้องเป็นการจัดการทั้งระบบลุ่มน้ำโดยไม่ต้องแบ่งการบริหารจัดการตามเขตอำนาจการปกครองเนื่องจากการยึดเขตอำนาจการปกครองทำให้เกิดปัญหาจตุรรอยต่อของแม่น้ำเนื่องจากแม่น้ำมูลเป็นแม่น้ำสายหลักที่มีลุ่มน้ำสาขาที่ติดต่อหลายท้องที่ดังนั้นเมื่อมีปัญหาในท้องที่หนึ่งก็จะส่งผลในอีกท้องที่หนึ่งเนื่องจากการแก้ปัญหาแต่ละท้องที่มีปัจจัยทางสภาพแวดล้อม สภาพอากาศ สภาพภูมิประเทศที่แตกต่างกัน ดังนั้นเราควรจัดการลุ่มน้ำโดยไม่ต้องมีการแบ่งแยกเขตอำนาจการปกครองรวมทั้งหามาตรการทางกฎหมายในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการน้ำในภาคอุตสาหกรรมและภาครัฐควรเข้าไปมีส่วนร่วมโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการน้ำในภาคอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้วิจัยขอเสนอแนะปรับปรุงข้อเทศบัญญัติเทศบาลเรื่องธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมไม่ใช่เป็นนโยบายแค่ผู้บริหารโดยให้ท้องถิ่นเป็นผู้เสนอนโยบายได้โดยตรงตามบริบทของท้องถิ่น ให้อำนาจท้องถิ่นในการเสนอนโยบายดูแลทรัพยากรของตนเอง ส่วนกลางจังหวัด เข้ามามากำกับเท่านั้น รัฐควรมีนโยบายกลางเพื่อเป็นแนวทางเท่านั้นในการพัฒนานโยบายการบริหารจัดการน้ำหลักที่ใช้คือต้องบริหารแบบเป็นลุ่มน้ำ มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า เพิ่มองค์ความรู้กับเจ้าหน้าที่ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องน้ำโดยตรงสำหรับหน่วยงานท้องถิ่น

2. ในส่วนการบริหารจัดการน้ำขอเสนอแนะให้ท้องถิ่นมีจัดทำร่างเทศบัญญัติเทศบาลเรื่องการบริหารจัดการน้ำโดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในท้องที่ได้โดยตรงเพื่อให้เกิดอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ

- 2.1 ส่วนภาคอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจโรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ.2535) ผู้วิจัยขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 เพิ่มหน้าที่ในการจัดทำ Corporate Social Responsibility: CSR การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีการฟื้นฟูจากการใช้น้ำดิบกลับไปให้ชุมชนได้เพื่อนำน้ำกลับมาใช้ภายในอัตราส่วนที่สมบูรณ์

2.2 ในมาตรา 11/1 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562 ผู้วิจัยขอเสนอแนะแก้ไขตัดคำว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความพร้อมเท่านั้น” ออกโดยกำหนดให้เมื่อรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้บริหารท้องถิ่นหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ที่ตั้งอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นทุกท้องถิ่น

2.3 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561 ในส่วนนี้คณะกรรมการภาครัฐเข้ามาคอยแนะนำและส่งผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่มีความรู้ลงมาในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชนในการจัดทำโครงการเสนอแผนการจัดการน้ำไม่ต้องเข้ามาจัดการน้ำทั้งระบบ

2.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ตามมาตรา 38 ผู้วิจัยได้เสนอแนะการเสนอตามปัญหาของท้องถิ่นตามจริงไม่ต้องตามแนวทางที่รัฐกำหนดไว้ตามแผนหลักตามกรอบที่รัฐกำหนดเกี่ยวกับจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3. ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีกระบวนการใกล้เคียงก่อนฟ้องคดีของชุมชนโดยมีองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเป็นคนกลางในการใกล้เคียงก่อนฟ้องคดีโดยมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะของคนกลาง โดยเสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อพิพาทของชุมชนและเสนอให้คณะกรรมการกองทุนจัดสรรเงินทุนอุดหนุนงบประมาณศูนย์ดังกล่าวเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 8

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้วิจัยเห็นว่าระบบบำบัดน้ำเสียในจังหวัดอุบลราชธานี มีระบบบำบัดน้ำเสียจำนวน 2 แห่งเท่านั้น คือระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครอุบลราชธานีและเทศบาลเมืองวารินชำราบและระบบบำบัดไม่เพียงพอกับการเจริญเติบโตของสังคมเมืองและประชากรที่เกิดขึ้นและขาดระบบการจัดการน้ำแบบถาวรบางชุมชนทำให้บางชุมชนใช้ระบบบำบัดแบบไม่ถาวรทั้งสูญเสียงบประมาณในการซ่อมบำรุงที่บ่อยขึ้นประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียไม่ดีพอ ซึ่ง

เทศบาลนครอุบลราชธานีและเทศบาลเมืองวารินชำราบสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้ในการช่วยเหลือชาวบ้านและจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและใช้ในการบำบัดน้ำเสียต่อไป

2. ปัญหาจตุรรอยต่อของแต่ละเขตการปกครองที่ต้องบริหารจัดการน้ำเสียหรือการทำโครงการในการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียแบบถาวรต้องมีการจัดทำเสนองบประมาณซึ่งทำให้มีปัญหาการจัดการน้ำตามมา เช่น พื้นที่จังหวัดหนึ่งอาจครอบคลุมหลายลุ่มน้ำดังนั้นการพัฒนาหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนั้นจะไม่สามารถใช้วิธีเดียวกันได้ทั้งหมดเนื่องจากแต่ละลุ่มน้ำมีลักษณะของตัวเองและลุ่มน้ำหนึ่งอาจครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดส่งผลว่าการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชากรของอีกจังหวัดหนึ่งได้ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานีโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี อาจสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียกับพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดศรีสะเกษ ยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญในการบริหารจัดการน้ำเสีย

3. รัฐบาลหรือผู้ที่มีอำนาจ ควรเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวให้อำนาจในการจัดการน้ำแบบภาพรวมแบบกว้างซึ่งไม่ตรงกับแนวทางปฏิบัติเกิดความล่าช้าในการแก้ปัญหาและพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ทำให้บทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและลดภาระแก่ผู้ประกอบการโรงงานโดยเฉพาะผู้ประกอบการโรงงานขนาดเล็ก ส่งผลให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในการหลีกเลี่ยงการทำให้โรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ไม่เป็นโรงงานตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 5 เนื่องจากขนาดของเครื่องจักรและจำนวนคน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ตรีเนตร สารพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐภัทร ธีรวงศ์กุล. (2554). กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับองค์กรภาคธุรกิจ: กรณีศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมจากภาคธุรกิจท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน. *วารสารวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 30(1), 12-14.
- ประพันธ์ สร้อยเพชร. (2547). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์โรงเรียนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561. (2561, 28 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 112 ก, หน้า 46-48.
- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535. (2535, 16 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 109 ตอนที่ 108, หน้า 17-18.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535. (2535, 4 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 109 ตอนที่ 37, หน้า 3-5.
- พลิน โยธางันท์. (2562). มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงงานอุตสาหกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(2), 357-380.
- พิพากษ์ เกียรติกรมเลศ. (2561). ปัญหาอำนาจฟ้องและเขตอำนาจศาลคดีสิ่งแวดล้อมของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 5(3), 21-27.
- ไพรัช ทับทิม. (2563). แนวคิดการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(12), 451-463.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 12-13.
- ศูนย์ป้องกันวิกฤตน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ. (2558). *คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 12.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 อุบลราชธานี. (2564). *รายงานข้อมูลสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมปี 2563*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563-2564*. กรุงเทพฯ: บริษัท บีทีเอส เพลส จำกัด.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2542). *การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.